

**Бердичівська міська централізована
бібліотечна система
Методико-бібліографічний відділ**

**"БА! ЗНАЙОМІ ВСЕ ОБЛИЧЧЯ:
ПАНІ БІБЛІОТЕЧНА ВИСТАВКА..."**

Поради практика

Бердичів, 2015

У наші дні при всьому різноманітті форм та методів взаємодії з читачем книжкова виставка залишається наріжним каменем бібліотечної роботи. Виставки, що їх доволі часто працівники мусять організовувати, бо «треба», у більшості своїй присвячені святам за календарем, і суворо за річним планом. Відповідно, і народжуються вони без особливої «родзинки», стандартно-шаблонні на вигляд. Якщо ж оформлювати виставки за покликом душі та серця, присвячувати їх темі, що досить близька та цікава для вас, то і результат отримаємо відповідний.

Шановні колеги, маю прохання: відкиньте свою обов'язкову діяльність «за планом» – створіть щось незвичайне! Нехай саме ваша бібліотека стане прикладом вдалої творчої роботи.

Отже, згадаємо те, що давно маємо знати краще за табличку множення. Бібліотечна виставка – це публічна демонстрація спеціально підібраних і систематизованих творів друку та інших носіїв інформації, рекомендованих користувачам бібліотеки для огляду та ознайомлення.

Книжково-ілюстративні виставки фахівці розглядають, насамперед, як спосіб розкрити найбільш актуальну частину книжкового фонду, сфокусувати увагу читачів на найбільш значущих сьогодні публікаціях або, навпаки, показати забуті видання, звернути увагу читача на розділи фонду, що нині не у «топі» запитів користувачів.

Академік В. Н. Топоров, розглядаючи знакову природу виставки як якогось тексту, підкреслював, що «...мы имеем дело с **ВЫ-СТАВЛЕНИЕМ, ПРЕД-СТАВЛЕНИЕМ**, своеобразным спектаклем». Його не «оформлюють» (як ми звично говоримо), а проектують, організовують, створюють. За таким розумінням криється багато. Насамперед, що виставка з розряду звичайних форм масової роботи при дотриманні певних умов може перейти в іншу модальність, стати культурною подією у житті міста.

Змінили формат книжкові виставки і на Херсонщині.

Частіше стали з'являтися виставки-інсталяції. Виставка на абонементі юнацького відділу центральної міської бібліотеки ім. Лесі Українки Херсонської ЦБС

Мені особисто висловлювання В. Н. Топорова дуже до вподоби: якби кожний бібліотекар дотримувався цих простих істин, зали наших закладів були б набагато привабливішими для відвідувачів.

При роботі над виставкою треба пам'ятати, що вона – це ваш світогляд, життєвий досвід, ставлення до людей і до себе, це прояв загальної культури і ерудиції. Лише тоді, коли буде присутнє особистісне начало, виставка матиме успіх. І навіть невелика, вона стане святом для відвідувачів бібліотеки, для вас самих та принесе задоволення від виконаної роботи.

Виставка не може бути «сліпою» – вона повинна бути «зримою», «видимою», «відчутною». Вона не повинна губитися, а повинна виділятися.

Згадайте експозиції минулих років і порівняйте їх з тими, що створюються сьогодні. Як говорять, «відчуйте дві великі різниці». Від сучасних виставок – традиційних, нестандартних, інсталяцій, віртуальних – отримуєш справжню естетичну насолоду. Навіть забутий матеріал, що зазвичай не дуже користується попитом, на подібних, з душею оформлених експозиціях, виглядає настільки привабливо, що без книги не хочеться залишатися.

Наведу слова заступника директора з питань інформаційно-бібліотечного обслуговування Публічної бібліотеки ім. Лесі Українки м. Києва Ольги Романюк, озвучені ще у 2011 році на сторінках свого блогу «Методична служба публічних бібліотек Києва»: «В організації різних виставок, експозицій та стендів є ще й інша мета: здивувати наших читачів нетрадиційністю, унікальністю, а ще краще – долучити їх до організації виставки. Це я знову про оте відчуття причетності до бібліотеки, що ми так хочемо викликати у наших читачів. Тобто, допомогти читачеві відчутти, що це його бібліотека, що не він для бібліотеки (не для виконання плану по користувачах), а бібліотека – для нього».

Виставка «Весільна мить, спіймана у кадри», оформлена колегами із ЦБС Шевченківського району м. Києва

Для тих, хто цікавиться сучасною українською фантастикою, на абонементі Івано-Франківської обласної бібліотеки для юнацтва представлена бібліотечна виставка «Зоряний світ фантастики»

Подібна виставкова привабливість, звичайно, залежить від багатьох умов. Насамперед, виставка повинна знаходитися у добре освітленому, зручному для огляду місці. Таким чином, з'являється можливість привернути увагу відвідувачів: перш ніж познайомитися з виставкою, її, принаймні, потрібно хоча б побачити.

Але найголовніше – це незвичайність виконання, оригінальність ідеї, назва, що «чіпляє». Успіх виставки залежить від того, наскільки цікаво ви її подасте. Товар, який може представити бібліотека на ринку, – це інформація. А виставка дає можливість цю інформацію донести цікаво.

Найцікавіші виставки мені довелося побачити у Львові. Творчі тандеми, групові ідеї, авторські втілення – там є все, чого лише душа забажає.

А тепер до справ! Як виставку презентувати, в якій обolonці увявити? Почнемо з основних правил створення виставок.

Як народжуються ідеї? Часто – після тривалих роздумів, а іноді – зовсім випадково. Подивіться навколо: що у всіх «на вустах»? Можливо, саме це – привід для створення нової успішної виставки.

Корисно хоча б іноді запитати і себе: «А що цікаво мені? Що хвилює мене сьогодні?» і ... створити виставку. Гарантовано вона буде цікава іншим.

Існують напрямки роботи, що притаманні практично кожній бібліотеці. Це, по-перше, робота з фондом краєзнавчої тематики з урахуванням специфіки бібліотеки. По-друге, це просування читання, робота з художньою літературою. На жаль, у нашій виставковій діяльності цей напрямок виглядає доволі сіренько. Бібліотечними експозиціями практично не розкрита інтелектуальна проза, історія літературних жанрів, тематичне розмаїття світової літератури.

Якою має бути структура виставки? Єдиної відповіді на це питання, звичайно ж, немає і бути не може. Все залежить від теми і форми виставки, обсягу фонду, місця розташування і розміру виставкового стелажу. Зазвичай, виставка складається з 3-4 розділів, а матеріал розташований в логічній або хронологічній послідовності. При створенні експозиції будуйте її так, щоби людина з легкістю у ній орієнтувалася; виставка повинна сприйматися як розповідь, яку слід викласти зрозуміло і дохідливо.

Цікаво: при розробці структури враховуйте також, що більшість людей оглядає розділи за «годинниковою стрілкою». Так стверджують фахівці. Тобто, при погляді на виставку читач, в першу чергу, зверне увагу на лівий верхній кут, потім його погляд впаде на правий нижній кут і середину нижньої полиці.

Важливу роль відіграють заголовки виставки та її розділів: вони полегшують перегляд, організовують структуру виставки. Знаменитий дослідник реклами Альфред Політило на питання, які елементи друкованої реклами є найважливішими, сказав, що «найважливішими є заголовки, оскільки деякі люди читають лише їх».

Загальна назва виставки має обов'язково привернути увагу читачів, викликати подив, цікавість, а, можливо, і здивування. Є кілька загальних вимог до її формулювання:

- назва не повинна бути довгою (не більше 4-5 слів) – більший обсяг інформації швидким поглядом людини не засвоюється;
- бажано, щоби назва відображала цільове та читацьке призначення (наприклад, замініть заголовок «Нові надходження» на «Все нове – для Вас!»);
- при формулюванні назви необхідно уникати штампів, загальновідомих цитат, вона має бути нетривіальною;
- з обережністю потрібно підходити до використання багатозначних формулювань, у подібних випадках потрібен підзаголовок, що пояснює суть;
- уникайте вузько наукових або маловідомих слів, навіть при створенні виставок навколонаукової тематики;
- обігрування у назві місцевих особливостей – безперечно виграшний варіант;
- можна вдатися до ситуації, коли назва грає роль «приманки» («Кинь все і читай», "Увага! На горизонті НЛЮ" (нові літературні об'єкти));
- чим більше буде коректного гумору, загадок, парадоксів, тим привабливішою буде виставка.

Які предмети і аксесуари можна використовувати? Саме вони роблять виставку яскравою, незвичайною і святковою. А головне – вони привертають увагу відвідувачів. Причому, необов'язково, аби ці предмети

були дорогими, рідкісними, необхідно лише проявити фантазію при створенні предметного середовища виставки. Можна використовувати:

- знакові аксесуари – це текстові (цитати, пояснювальні тексти, анотації) або символічні зображення інформації. Цитати і анотації широко застосовуються при створенні виставок, роблять їх більш інформативними. Проте у ході соціологічних досліджень з'ясувалося, що більшість відвідувачів не звертають уваги на них. Тому бажано розміщувати тексти лише за необхідності, вони повинні бути цікаво оформлені та короткі, їх має бути добре видно.

До знакових відносяться різні символи. Їхнє використання сприятливо позначається на сприйнятті, особливо якщо вони замінюють частину текстової інформації. Для молодіжних виставок можна використовувати різні комп'ютерні символи (смайлики та ін.)

- предметні аксесуари – це використовувані на виставках натуральні предмети, деталі, моделі, макети, муляжі. Вони можуть допомогти:
 - створити образ людини або часу (віяло, бінокль, свічки, солдатський казанок і т.п.);
 - розкрити зміст виставки. Наприклад, на виставці «Чому я схожий на тата?» були представлені вирізані з паперу моделі молекул ДНК;
 - привернути увагу (іграшки, повітряні кульки і т.д.)
- художні аксесуари – це картини, ілюстрації, фотографії, колажі, плакати. У даний час в якості ілюстративного матеріалу можна широко використовувати зображення із Інтернету
- декоративні елементи експозиції – драпірування, декоративні рослини, квіти, сувеніри.

Всі ці елементи – знакові, предметні, художні, декоративні активно застосовують при оформленні, наприклад, виставок-інсталяцій.

За визначенням бібліотечних фахівців **«Виставка-інсталяція** – виставка, що представляє собою просторову композицію, створену з різноманітних елементів – побутових предметів, промислових виробів та матеріалів, природних об'єктів, фрагментів текстової й візуальної інформації».

Ідея кожної виставки-інсталяції у процесі «проживання» автором і креативною командою бібліотеки набуває свій формат, свій стиль і почерк, свій антураж і свій арсенал інформаційних і образотворчих засобів.

Розмір інсталяції може бути будь-яким.

На сьогодні така форма мистецтва стає дедалі більш популярною.

Вікіпедія нам підказує: «**Інсталяція** (англ. installation - установка, розміщення, монтаж) – форма сучасного мистецтва, що представляє собою просторову композицію, створену з різних елементів, і яка є одним художнім цілим».

Основоположниками інсталяції були Марсель Душан (французький та американський художник, теоретик мистецтва, стояв біля витоків дадаїзму і сюрреалізму) та сюрреалісти.

- Інсталяцію можна охарактеризувати як самостійну символічну декорацію, створювану у певний час під певною назвою. Важливо, що глядач не споглядає інсталяцію з боку, як картину, а опиняється всередині неї.
 - Деякі інсталяції наближаються до скульптури, але відрізняються від останньої тим, що їх не ліплять, а монтують з різномірних матеріалів.
- Відомі майстри інсталяції: Лаурі Асталакіномп, Йозеф Бойс, Роберт Раушенберг, Джозеф Кошут, Едвард Кінхольц, Ілля Кабаков.

Книжкова інсталяція – це просторова композиція/тривимірна (3D) ілюстрація, створена з книжкових видань, різних матеріалів і форм. Головним прийомом інсталяції є «входження у картину», тобто читач повинен емоційно сприймати її як особливий простір.

Мета книжкової інсталяції – це створення об'ємної художньої композиції або тривимірного середовища у певному просторі. Книги у комбінації з іншими речовинами (предметами) звільняються від своїх традиційних функцій (прочитання), набуваючи нової естетичної функції. Вони перестають бути самодостатніми предметами. Зміна культурного контексту створює нові смислові значення. Інсталяція автономна, незалежна, на відміну від книжкової виставки, від навколишнього простору. Вона живе у своєму часі, за законами і правилами, створеними організатором інсталяції.

Книжкову виставку можна відтворювати безліч разів, а книжкова інсталяція не піддається копіюванню. Вона унікальна.

Книжкові полиці можуть стати майданчиком для інсталяцій. Книжки доповнюються букетами квітів, статуетками та іншими символічними предметами. Інсталяція може бути виділена особливим інтер'єром або оформленням стін. Можна підкреслити портал (вхід / вихід) інсталяції.

Інсталяція вимагає фантазії, вигадки, неординарного мислення. Для її організації можна використовувати колажні прийоми (колаж, деколлаж, ассамбляж). Фотохудожник Томас Аллен, наприклад, створює хитромудрі сюжетні діаграми, використовуючи старі книги і журнали в м'якій палітурці. Вирізаючи фігурки людей з обкладинок книг, він відтворює цілі сюжетні картини і сцени, що нагадують застигли кадри з кінофільму.

План створення книжкової інсталяції:

1. продумати освітлення: інтенсивність, розташування світильників;
2. організувати музичний супровід;
3. приготувати інструмент для роботи: ножиці, клей, столярні інструменти і т. і;
4. виділити простір інсталяції;
5. оформити портал (вхід / вихід) інсталяції;
6. приступити до організації основної композиції;
7. підібрати книжкові і журнальні видання;
8. облаштувати дзеркальні і механічні конструкції, які будуть використовуватися в інсталяції;
9. створити колажну композицію (листи, фотографії, малюнки, паперову архітектуру, предмети і т. і.);
10. приступити до монтажу предметів;
11. розмістити тексти і коментарі на предмети.

Завдання інсталяції:

1. афективна – подарувати відвідувачеві задоволення, пробудити в ньому різні почуття, спогади, ледь вловимі відчуття;
2. інтелектуально-дидактична – розширити інтелектуальні уявлення про конкретну тему.

Список використаної літератури:

1. Библиотечная выставка: какой ей быть?! [Електронний ресурс] : сборник методических материалов. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: http://www.apatitylibr.ru/dl/metod_consult/bibl_vystavka.pdf. – Назва з екрану. - Дата останнього звернення: 19.05.2015.
2. Инсталляция (искусство) [Електронний ресурс] // Википедия : свободная энциклопедия : Web-сайт. – Електрон. дані та прогр. – Режим доступу: <http://goo.gl/RsjW0B>. - Назва з екрану. – Останнє корегування: 21.03.2015. - Дата останнього звернення: 19.05.2015.
3. Книжная инсталляция - инновационные формы работы [Електронний ресурс] // Снежнянская ЦБС : блог. – Електрон. дані та прогр. – Режим доступу: http://biblioscbs.blogspot.com/2012/04/blog-post_05.html. - Назва з екрану. – Дата останнього доступу: 19.05.2015.
4. Stavr . Книжная инсталляция: постмодернистические формы массовой работы в публичной библиотеке [Електронний ресурс] / Stavr // Постсовременная библиотека : библиотечный блог о «гибридной» (бумажно-цифровой) библиотеке эпохи постмодерна. - Електрон. дані. та прогр. – Режим доступу: http://postlibperm.blogspot.com/2010/07/blog-post_7729.html. – Назва з екрану. - Дата останнього звернення: 19.05.2015.